

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ І ПРОТИРІЧЧЯ КОНЦЕНТРАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО КАПІТАЛУ

Проблема підвищення рівня капіталізації банківського сектора нерозривно пов'язана із реалізацією стратегічного завдання щодо забезпечення макроекономічної і фінансової стабільності. А це, в свою чергу, відображає спроможність комерційних банків виконувати свої фінансові зобов'язання не лише перед вкладниками, кредиторами, акціонерами, а й перед позичальниками – з точки зору можливості надавати кредит, тобто повноцінно виконувати функцію фінансового посередництва на ринку. Проблема недостатньої капіталізації банків набула особливої актуальності в період розгортання світової фінансової кризи, ставлячи на порядок денний нагальну потребу приведення капіталу банків у відповідність із величиною ризиків, що супроводжують здійснювані ними операції, забезпечуючи банкам можливості компенсувати імовірні збитки. Крім того, належний рівень капіталізації банків є необхідною умовою їх здатності кредитувати реальний сектор відповідно до потреб економічного розвитку. Адже достатній рівень капіталу комерційного банку дозволяє йому навіть нести певні збитки без серйозної загрози для своєї платоспроможності, що особливо важливо у період кризових явищ на фінансовому ринку.

Виходячи із цього, зростання капіталізації вітчизняної банківської системи є необхідною умовою її розвитку, забезпечення фінансової стійкості та надійності. Відтак виникає об'єктивна потреба пошуку джерел зростання власного капіталу, серед яких головними є прибуток банку, кошти акціонерів і субординований борг, що загалом є традиційними напрямками збільшення капітальної бази комерційних банків за нормальних умов економічного розвитку. Однак у період кризових явищ фінансові результати діяльності банків починають характеризуватися скороченням прибутку і появою збитків. Залучення коштів на умовах субординованого боргу і від акціонерів також стає пов'язаним із труднощами загальноекономічного характеру, обумовленими дефіцитом грошових ресурсів на фінансовому ринку в період кризи.

За таких обставин одним із потенційних напрямів виконання вимог із збільшення величини власного капіталу банку є процеси злиття і поглинання, що визначає тенденції підвищення концентрації банківського капіталу і зменшення числа самих банків.

Проте, процес концентрації капіталу банків не можна розцінити однозначно, позаяк він має як позитивні, так і негативні сторони. Позитивними рисами підвищення концентрації капіталу у банківському секторі є такі: 1) більший розмір капіталу банку підвищує довіру до нього і створює йому конкурентні переваги; 2) вища дохідність і більша диверсифікованість активів у крупних банків є потенційно фактором нижчого рівня ризику їх діяльності; 3) крупні банки більшою мірою відповідають завданням фінансування великих

інвестиційних проектів без загрози порушення чинних нормативів кредитного ризику; 4) значні масштаби діяльності і уніфікація банківських технологій здатні знизити операційні витрати крупних банків, а відтак сприяти здешевленню послуг, що ними надаються; 5) крупні банки, діючи у масштабах всього національного господарства, спроможні більш ефективно перерозподіляти ресурси, що визначається їх можливістю аналізувати стан значно більшого кола об'єктів потенційного інвестування коштів; 6) з боку регулятора ринку в особі центрального банку щодо крупних комерційних банків існують кращі умови для нагляду і контролю, що визначається меншою кількістю самих об'єктів регулювання.

Водночас економіці потрібні різні за розмірами комерційні банки, кожен із яких може зайняти власну нішу на фінансовому ринку, забезпечуючи ефективне обслуговування відповідних груп клієнтів. Це пов'язано із тим, що надмірна концентрація банківського капіталу може супроводжуватися цілим рядом негативних наслідків цього процесу. Основними серед них є наступні: 1) великі розміри капіталу банку ще автоматично не гарантують його високу ефективність та фінансову надійність; 2) витіснення дрібних та середніх банків із фінансового ринку може потенційно створити певні труднощі для малих і середніх підприємств і приватних осіб у отриманні кредитів та інших банківських послуг; 3) зниження рівня конкуренції на ринку банківських послуг може негативно відобразитися на їхній якості і стримувати інноваційний процес у розвитку банківських технологій; 4) поступова монополізація кредитного ринку створює для банків можливість занижувати процентні ставки за залученими депозитами і завищувати їх за кредитами, що надаються; 5) високий рівень маржі дозволяє банкам обмежувати пропозицію кредитів, що спрямовуються у реальний сектор, особливо стосовно кредитування інноваційних, високотехнологічних проектів, реалізація яких пов'язана із підвищеним ступенем ризику, а це, в свою чергу, виявлятиме негативний вплив на весь економічний розвиток; 6) крупні банки із плином часу можуть виявити схильність до проведення більш ризикованої кредитної політики в надії на гарантовану підтримку держави задля уникнення дестабілізації банківського сектора в цілому.

Отже потрібно чітко розуміти, що процес концентрації через механічне скорочення числа банків із невеликим капіталом шляхом об'єднання чи поглинання не вирішує проблеми збільшення величини капіталу банківської системи в цілому, а потребує додаткових джерел коштів і вимагає реалізації завдання із подолання дефіциту нагромаджень грошових ресурсів на внутрішньому ринку. Очевидно, що необхідними є економічні методи стимулювання процесу збільшення рівня капіталізації банківської системи, серед яких можна було б відзначити зокрема такі як: запровадження пільг у питанні оподаткування прибутку банків у тій частині, що спрямовується на поповнення капіталу; сприяння реалізації акцій банків на фондовому ринку через мінімізацію формальних процедур і дозволів на здійснення первинної емісії; розширення можливостей і умов використання банками фінансових інструментів субординованого боргу.